

תרומת הדשן בזר (כד' ע"א "אמר רב" - ע"ב "דבר פסול")

תוך כדי עיסוק משנתנו בתרומת הדשן (לדעת רבי יוחנן שתרומת הדשן הינה עבודה ופסולה בכוחנים בעלי מומים) מביאה הגמרא מחלוקת האם זר (אדם שאינו ראוי כעת לעבוד במקדש) שתרם את הדשן חייב מיתה בידי שמים. עיקר המחלוקת היא כיצד לפרש את הפסוק "וְהָזָר הֶקְרֵב יוֹמָת" (במדבר יח, ז), כאשר עולה מהפסוק שני תנאים לחיוב זר במיתה (אך בשאר העבודות הינו מוזהר ואינו מתחייב מיתה): 1. "וְעִבְדְתֶם" - עבודה תמה (שלמה), שאין עוד אחריה עבודות נוספות (כד' ארבעת העבודות שמכשירות קורבן; שחיטה, קבלת הדם, הולכת הדם וזריקת הדם. זר שעשה את שלוש הראשונות לא יתחייב במיתה, כי זו לא העבודה שסיימה את עבודת הקורבן). 2. "עִבְדְתָּ מִתְּנָה" - עבודה שעניינה נתינה.

אמר רב: ארבע עבודות זר חייב עליהן מיתה זריקה (כדו' הדם של הקורבן על המזבח) והקטרה (כדו' האיברים על המזבח) וניסוך המים (בחג הסוכות, שנעשה יחד עם קורבן התמיד של שחר) וניסוך היין (חלק מהקורבנות מובאים יחד עם יין לניסוך). **ולוי אמר אף תרומת הדשן.**

אף תרומת הדשן (זר חייב מיתה).

רב ולוי
ברייתא של לוי

מהפסוק "וְאֵתָהּ וּבְנִיךָ אֲתָךְ תִּשְׁמְרוּ אֶת כְּהֻנַּתְכֶם לְכָל דָּבָר הַמִּזְבֵּחַ וּלְמִבְּיַת לְפָרֶכֶת וְעִבְדְתֶם עֲבֹדַת מִתְּנָה אֲתָן אֶת כְּהֻנַּתְכֶם וְהָזָר הֶקְרֵב יוֹמָת" (במדבר יח, ז), עולים שני תנאים לחיוב מיתה: 1. "וְעִבְדְתֶם" - עבודה תמה. 2. "עִבְדְתָּ מִתְּנָה" - עבודות שעניינה מתנה על המזבח (כדוגמת זריקת הדם, ולא כסילוק דשן מהמזבח).

לדעת רב רק בצירוף שני התנאים הזר מתחייב. לדעת לוי התנאי הראשון תקף, אך התנאי השני עומד מול לימוד אחר מהפסוק "לְכָל דָּבָר הַמִּזְבֵּחַ" שמרבה אף עבודות נוספות שקשורות למזבח, כדו' סילוק הדשן מהמזבח (ישנה עדיפות ללימוד ריבוי מ"המזבח" לעבודות שקשורות למזבח אף שאינן מתנה. לעומת ריבוי אף כל עבודות שאינן תמות, שאינן בהכרח קשורות למזבח. תוס').

רב לומד מ"לְכָל דָּבָר הַמִּזְבֵּחַ" לרבות הזאות בתוך ההיכל על הפרוכת (שבע פעמים מזה ב"חטאות הפנימיות" פר כהן משית, פר העלם דבר של ציבור, פר חטאת של יום כיפור ובטהרת המצורע) שאף בהן הזר המזהה חייב מיתה (בהור"א ניתן לומר שמכיוון שההזאה על הפרוכת אינה על המזבח החיצון, הינה כשרה אף בזר). לוי לומד זאת מהייטור "כָּל" ("דָּבָר הַמִּזְבֵּחַ" מרבה אף סילוק במזבח, כדלעיל), ורב אינו דורש את המילה "כָּל" בנפרד, אלא היא שייכת ללימוד הכולל "לְכָל דָּבָר הַמִּזְבֵּחַ".

לדעת לוי מחריג ריבוי "לְכָל דָּבָר הַמִּזְבֵּחַ" את התנאי "עִבְדְתָּ מִתְּנָה". אך ייתכן ש"לְכָל דָּבָר הַמִּזְבֵּחַ" הינו כלל, "עִבְדְתָּ מִתְּנָה" הינה פרט, ועל פי הכלל "אין בכלל אלא מה שבפרט" (והפרטים מתארים את הכלל), הרי שכוונת "לְכָל דָּבָר הַמִּזְבֵּחַ" רק לעבודות שהינם "עִבְדְתָּ מִתְּנָה" וניתן לרבות מיתה במזבח רק עבודות שהינן מתנה (ואין חיוב מיתה לזר בסילוק האפר מן המזבח, וקשה ללוי)?

בין הכלל "לְכָל דָּבָר הַמִּזְבֵּחַ" לפרט "עִבְדְתָּ מִתְּנָה", מפסיקים המילים "וּלְמִבְּיַת לְפָרֶכֶת וְעִבְדְתֶם" ללמדנו שהפרט "עִבְדְתָּ מִתְּנָה" תקף רק לעבודות המתבצעות בתוך הפרוכת. דהיינו, בתוך קודש הקודשים זר העובד בעבודות שהינן מתנה - מתחייב מיתה (כדו' ביום כיפור הזאת הדם בין הפרוכת, ונתינת הקטורת על האש בקה"ק. אך לא מתחייב מיתה בעבודות שעניינן סילוק: הוצאת הכף והמחטה מקה"ק). אך בעבודות הנעשות מחוץ לפרוכת לא נאמר בהן התנאי "עִבְדְתָּ מִתְּנָה", ולכן זר העושה סילוק במזבח החיצון אינו מתחייב מיתה.

אם כך ("ולמבית לפרכת" מיעט את התנאי "עִבְדְתָּ מִתְּנָה") החיבור בין המילים "וּלְמִבְּיַת לְפָרֶכֶת וְעִבְדְתֶם" ילמדנו שהתנאי "וְעִבְדְתֶם" שתהא עבודה תמה תקף רק לעבודות המתבצעות בתוך הפרוכת. דהיינו, בתוך קודש הקודשים זר העובד בעבודות שהינן תמות - מתחייב מיתה (כדו' ביום כיפור הבאת הכף והמחטה אל קה"ק, הזר לא יתחייב מיתה כי זו אינה עבודה תמה, שאחרי ההבאה הכהן הגדול מעביר את הקטורת מהמחטה לתוך ידיו ומקטיר). אך בעבודות הנעשות מחוץ לפרוכת לא נאמר בהן התנאי "וְעִבְדְתֶם", ולכן זר העושה עבודות שאינן תמות במזבח החיצון (כדו' הולכת הדם) מתחייב מיתה (גם לוי מסכים לדעת רב שהתנאי הראשון תקף לכל)?

ו"ו החיבור במילה "וְעִבְדְתֶם" מחזירה את התנאי עבודה תמה לכל האמור בפסוק, שבכל העבודות להתחייב מיתה צריך שיהיה התנאי באופן גורף (בין בפנים ובין בחוץ), לעומת "וּלְמִבְּיַת לְפָרֶכֶת" שממעט את התנאי "עִבְדְתָּ מִתְּנָה" מפני שלתנאי זה אין בתחילתו ו"ו החיבור.

פסוק	רב	לוי
לְכָל דָּבָר הַמִּזְבֵּחַ	לרבות חיוב מיתה בהזאות על הפרוכת	לרבות חיוב מיתה בזר בהזאות על הפרוכת
	תנאי 2 מורחב אף לעבודות שהינן סילוק	
וּלְמִבְּיַת לְפָרֶכֶת		תנאי 2 כפי שהוא (רק נתינה) תקף רק בקה"ק
וְעִבְדְתֶם	תנאי 1, חיוב מיתה רק בעבודות שהינן תמות	תנאי 1, חיוב מיתה רק בעבודות שהינן תמות (ו"ו החיבור באה למעט רק עבודות בפנים)
עֲבֹדַת מִתְּנָה	תנאי 2, חיוב מיתה רק בעבודות שהינה נתינה בקה"ק (כנלמד מ"ולמבית לפרכת")	תנאי 2, חיוב מיתה רק בעבודות שהינה נתינה בקה"ק (כנלמד מ"ולמבית לפרכת")

לאחר שלוי קבע שני תנאים לחיוב זר במיתה: 1. עבודה תמה. 2. עבודת נתינה בקה"ק (אך לא במזבח החיצון שמתחייב אף בעבודת סילוק). מוכיח רבא מהייתור "ול" "ולמבית לפרכת" שאף בהיכל דין העבודות כדין קה"ק שחייב בעבודות נתינה ולא בסילוק. מתוך שרבא הבהיר מפורשות שלמרות שכתוב בפסוק "דבר המזבח" והכוונה למזבח החיצון ולעבודות שנעשות בחוץ, הרי שגם בעבודות בפנים חייב הזר מיתה, הרי שהגמרא מביאה מספר עבודות בפנים, ומקשה על רב ולוי מדוע לא נשנו בדבריהם לחייב:

העבודה	הסיבה לאי הופעתה
עבודות בהיכל	זו אינה עבודה תמה, כי לאחריה יש סידור שני בזיכי הלבונה על השולחן.
עבודות בהיכל	זו אינה עבודה תמה, כי לאחריה ישנה עבודה נוספת בשבוע הבא שמסלקים את שתיים עשרה החלות, ומקטירים את הלבונה, ורק אז נחשב סיום עבודת לחם הפנים של אותו שבוע. והקטרה זו בכלל דברי רב "והקטרה".
עבודות בהיכל	זו אינה עבודה תמה, כי לאחריה נותנים את הפתילה בכל נר.
עבודות בהיכל	זו אינה עבודה תמה, כי לאחריה נותנים שמן במנורה.
עבודות בהיכל	זו אינה עבודה תמה, כי לאחריה מדליקים את המנורה.
עבודות בהיכל	זו אינה עבודה, שאין מעשה של עבודה במעשה ההדלקה. וכוונת הפסוק "וְנָתַנוּ בְּיָדְךָ אֶת־הַמִּזְבֵּחַ אֲשֶׁר־עַל־הַמִּזְבֵּחַ וְעָרְכֵנוּ עֲצִים עַל־הָאֵשׁ" (ויקרא א, 2) שדווקא הצתת המזבח החיצון ע"י קיסמים דקים של עץ (אם אחת המערכות שעליו כבתה) נחשבת עבודה, וכשרה דווקא בכהן כשר הלבוש בגדי כהונתו, אך לא הדלקת הנרות.
עבודות בהיכל	זו אינה עבודה תמה, כי לאחריה נותנים שני גיזרי עץ על המערכה הגדולה.
עבודות בהיכל	זו אינה עבודה תמה, כי לאחריה מסדרים את האיברים של קורבן התמיד, ולכן לשיטת רב אין חייבים עליה מיתה בזר. אך לרבי יוחנן זו עבודה תמה, ולכן זר שסידר שני גיזרי המערכה חייב מיתה בידי שמים.

לאחר שהגמרא סיימה להבהיר את דין העבודות במקדש לעניין חיוב מיתה הזר, חוזרת הגמרא למחלוקת רב ולוי האם זר התורם את תרומת הדשן חייב מיתה, ומביאה ברייתא כהוכחה לכל שיטה:

א. ברייתא כדעת רב – עבודות שזר חייב עליהם מיתה: זריקת דם בין לפנים (בהיכל על הפרוכת) בין לפני ולפנים (בקה"ק בין הפרוכת), והמזה בחטאת העוף (דם על קיר המזבח) והממצה (סחיטת דם צואר העוף על קיר המזבח) והמקטיר בעולת העוף (שעולת העוף עולה כליל בשריפה), והמנסך שלשה לוגין מים ושלשה לוגין יין (לא הוזכר חיוב בתרומת הדשן, כשיטת רב).

ב. ברייתא כדעת לוי – עבודות שזר חייב עליהן מיתה: המרים את הדשן, ושבע הזאות שבפנים (על הפרוכת) ושבעצורע, והמעלה על גבי המזבח בין דבר כשר בין דבר פסול (שמויעד להקטרה, כדי דם או אימורים שלנו, ופסולים למזבח, אך בדיעבד אם העלו אותם למזבח חובה להקטירם, ומתחייב על הקטרתם).